

ע י ו נ י ם

א.

שכבות שכבות נתגלה האדם לשרשי-נפשו ובשר-
 שיר-נפשו לנתיבות היצירה העברית. תחילה לא נתג-
 לו אלא הקליפות העליונות, הלבושים. עמידתו של
 האדם בפני העולם ומנהגו וסיבוכו לא נתפסה אלא
 לאור הסנסון או התשלמה האקטואליים, בני-הדור.
 התפקיד שנחשב לשירה, לאמנות, לא נתקיים על ידה,
 היא לא היתה אלא בן-לוויה, צד של סוג לפובלי-
 ציסטיקה. ראשית-תפקידה — להשלים בין האדם על
 המרו והיולי, חומר-התורה, שאינו מבקש להשמע
 אלא ליצר, ולבין מציאותה של התרבות, הסבע וכבלי-
 המוסר — נתמלא עדיין בידו המוסר, שלפני דורות
 היתה האמנות כל-ישרת לה, מוסדה-דת.

ודאי שלא דרך-מקרה הוא שהנפש לא נשקפה
 אלא כמידה שהיתה מנגלסה ונלגיה בכנסן ובהשלמה
 המפורשים, הברורים, של הדור ותפקידיו. שכן הכל
 נתניים. למעשה-ההצלה של נתחי האומה הפוגרה
 שניצבה, במסיבות הזמנים והמאורעות, על פרשת-
 דרכים של כליות ותקומה וביום גיוס לא נפקד עט-
 סופרים והרוו-משוררים. אך כל כמה שהמוסר, שקד
 יים בידו תפקיד כתפקידה של היצירה, התערער והר-
 לך, כל כמה שהדת המשלימה בין היצר והמרחיב-כישו
 נתפרקה בחליונותיה ופסקה להיות מבועה-שלמה ועי-
 דוית-נחומים ליחיד העברי — התפלל התלל הריק
 ליצירה של מעמקים, לשירה במול של אכטואמ-
 סיפציה, שתהא פוטר עצמה משימושי ציבור ותפי-
 קידו האקטואליים הנלויים ותהא מרפאה את הנפש,
 שהמריה-בונה וההרס שבה אסרו להמיט עליה שואה,
 כדי להשלים בין הנפש הזו ולבין תפקידיה-הדור ושי-
 מושיה-ציבור.

דור של רציונליסטים או של מאירי-השטחים
 העליונים לא יראה, כי מאחורי הסנסונים האקטוא-
 ליים, בני הדור, השלמים בתוך המציאות המוגקרת
 של המקום והזמן בתולדות תבויים שרשי סנסונים
 עמוקים יותר, שלידתם עם כל אדם חדש, שיצרו
 אינם רוצים להשלים עם כבלי-התרבות. חכמי דור אלה
 סוברים ודאי גם עתה כי שירי התוכחה לעם נכלו כולו
 מכוס, לפבעני עולם שנוררים, שירת ועם של חרוק
 שינים על ערלי הלב או שיר-עידוד למקראי ציון הם
 אבני-הפינה שבהן מרפא המשורר את הרס עמו ואינם
 רואים, ששירת-הזעם, התוכחה, העידוד לא עיקרה
 של השורה היא הם, שכן כל אלה ניתנו בפובליציס-
 טיקה. אמת שם אינם שקויים להב-טמפרמנט כזה
 ועור-ביטוי כזה. עיקרה של יצירת המשורר הוא בירי
 דה למעמקים, ליסודי-הנפש שלפני היות האדם חבר
 לעם, לחברה, לתרבות. המשורר שלא הלניק את חמרי-
 הכוזה שכנפש — החתקה אינה מועלת בסופה,
 שעתידיים היצרים להתור תירות כנפש ובהיכ, לרע-
 הם — אלא העלם מאפלתם ליתן להם מבע דמנות,
 בדרך כזה, שמכאן הם באים על סיפוקם ומכאן אינם
 מויקים את מבע התרבות, והייתה, המשורר שהעלה את
 חמריה-אפלה האלה ועשאם אור גדול, שנטל את היצר
 ועשאו יצירה — הוא-הוא המשורר.

ב.

אי אתה נמלט מהרנשה של סתירה בכמה פרי-
 שות. הדיבור הפתיסי, הצעקה בשער והמנון לאלמי
 הנפש אמי השתיקה; השיר המרעים על תועבת הזובי-
 חים ושפלות הזבוחים והוא שיר המוכיח בתוך עמו
 ושיר הזול שאינו יודע מה לו לגעו ומה לו לשוכן;
 החומר את צל-האנדה ויונס. משד תנחומיה וקושר
 כתרם לחלכה כבני-אב בחיים; המדבר כמו שנשלח
 ציר לרבים ומקשט את תפארת-האור ולאהרונה מפ-
 רק מעליו כתר שירה ונבואה ומהלך כאיש פרדום —
 ואפשר להאריך. אך דומה שיש ענין לרמוז ביחוד
 על כפלי-הפירוש, שפירש את מעין-שירתו ואת כפלי-
 התאור, שתאר את שחרית חיו. תחילה נשמע על
 הצרע משורר הדלות ולמעט האם ואנהתה ועל אביו,
 תגלות המרה ואמו הדלות השחורה ועל ימיה-הילדות
 שתמו בלי צחוק וגיל ועל זכרונות מדאיבים. ודמעות
 עינים בפליטה האחת ואחר כך מוחיר זכריה-הילדה
 כריכוא-אורות וצפיריים וזהודים שופעים תענג
 ומתיקות המדה וחלב עובר על נדותיו כמבוע של
 נוגה וחילד המפזו בסומפונית-שחריתו. אוהב האור
 ואהבו דך ויחיד לצבאי-החיונות בעולמו.
 דומה, שזכרונות-שחריתו עשויים שכבה על נבי-
 שכחה. תחילה לא נראתה לו אלא המציאות המייסרת,
 הזועפת ואחר כך כאילו הפל עצמו כגזו-חיו. והעלה

קלף-שחרית כולו מעוט עיטור-אורה. אותו אור
 מנין? הוא מרומז בכמה וכמה רמזים. פעמים שהמד
 שורר שולפו מתוך האתמול המכוסה, מתוך המעמקים
 ונוטעו במחר מקאה, במרחקים. יש דיבור על חורבן
 איזה ארץ פלאות, רמז קל מארץ נעלמה, חלום פלאי
 נושן, קו אור שנצפן למשמרת ובשדות רבות-הרוי
 שום מהלכות רמיות-סמל, אילת-השחר, עב קטנה
 וברה, חורש, ברכה, אלון — נלגלי-שיירים גדו-
 לים שנשתיירו מעולם-החלומות הרחוקים. עול הברזל,
 הלומות שהנשמתם ממש היא המוטת-אשיות וטירוד
 דם הוא מחבוא-פתן נסתר, שנקמתו כוא חבוא, כי
 רק עם נלגלים של יצירה-שחרית הנדולים, של
 תשוקות הקדומים שלנפש. לתוך סמלי תפארת גרסנה
 סכנת-ההרס. לא לבד למשורר, אלא לי ולך ולו היו
 סמלי התפארת, שירת הכריכה והאלון, שירת השחר
 שעל מפתן-המונו של היום, שירת המדבר שעל מפתן
 ארזי-העשיה והחובות, שירת האש העולה מתוך החור-
 בן וההרס של הנפש המסוכסכה לדרך גלים, קשת-
 נדודים ורבת מעמס — כשטר-ש-ה-ר-ג-ר גדול ויותר
 משאנו יודעים ומרנישים כנאולה, היא מתחוללה כנבי
 כי הנפש.

שהכוסף לשחרית חיו, לנן העדן האבוב, זה
 הפרוטוטיפ לכל הלום של אחרית הימים (וראה מש-
 אלת המשורר כי לפני מותו יעברנו חזון קדמת יל-
 דתו וינמא מלוא מתקו הראשון) שכוסף זה אינו
 אלא תשוקה לשכבה שהיא גם למטה משכבת השח-
 דית — אפשר שאין המשורר יודע, אך תויתו יר-
 דעת על כך וסמלי-השירה הם עדות נאמנת.

ג.

שירת הכריכה והאלון, אילת השחר, מתי המד-
 בר ואגדת ההורבן — הרשימות הביוגרפיות הם פיר-
 רושי-צדדין, כי כוח ביטוי של הסמל הוא גדול יותר
 — הם מעשה נאולה רב. כאן נכבשה לשירה העב-
 רית החדשה לראשונה שכבת נפש משכבות השתי-
 כאן קורא לראשונה דרור לצנפת רגשים שמוטלת
 היתה במרתפה ופעמים שילחה קצה אצבעה לתוך-
 הביטוי וכאן לה ביטוי החליצה את הנפשות שמא-
 ויים היו טפועים ללא שם וללא זכר, בשעה שהשירה
 נטפלה רובה לשכבות הנפש הנליונה, העליונות, אפי-
 שר לומר הרשימות.
 עם כל זאת נראה הקרע. אפשר משום שהמשי-
 רד לא יכול היה לחיות לנפשו עד תזמו. כי בשעה

שהכלי האוצר את כל התכנים, הנלויים והנסתרים
 כאתה, צפוי לשבירה — שמירתו של הכלי עיקר. ובכך
 שירי הועם והתוכחה, המנוני-ציבור וצרכי ציבור,
 כימות-ציבור, איש פרדום והמולת פומבי. שלגב
 כנסיבת המאורעות והזמנים הוא מתפלל במנין: הוא
 ממשיך דרך קודמיו וכופו שהשירה נאלמת. השכבות
 העליונות בלעו את הכל. ואפשר שחיפוש-מקורו של
 הקרע צריך להיות מעמיק יותר, שכן מצינו שמאוי-
 השחרית — (זכרונות האורה הנדולה אינם בתמציי-
 תם אלא הפרוייקציה של המאויים ההם לתוך המצי-
 אית) לרבות הוראתם (האגודל, פי התנור, חליבת הכי-
 תל-הם שרטוטים כלבר) לא נתכלעו עד תזמם לתוך
 היצירה, לתוך סמלי-התפארת. לא שכבה על גבי שכי-
 בה, אלא שכבה לצד שכבה. מכאן הערוך הסוגר יי-
 ניו של הדיבור לנפש והדיבור לרכים. דומה, שלא
 נתפנתה הנפש משיגוריה-שחרית המסכסכים, לא נת-
 גברה לחלטין על שכבה התחתונה בדרך של נלגלי-
 השיורים מתוך השכבה האחרונה לתוך השכבה העל-
 יונה ברמות-סמלים — ראה גדולה היא הגעגועים
 לעב ברה ולאילת השחר ואהבה ללבושת האלמנות
 ושבורת הכף מכאן והקריאה מה זאת אהבה ורחיית
 הקרבה משום זכה את מהיות לי חברה. כלומר שהדיר-
 בוק, שדמות-הנאהבה בשחרית ולפניה לא נתגלגל
 לשכבה העליונה אלא נשאר בעינו.

הלא חייב אני, ויהי מה, להתנגב מפה ולתימלט
 כרגע אל העולם הטהור והשאנן ההוא שמעבר לפרגוד
 הידוק? שפת הנחל הזך והטהור הלא מקומי הוא,
 ואני הוא שישבתי עליו מאז? — ואני מוסיף
 בכל זאת להגדר את הדי השוידות והולך כדל-
 רך הלצה, הלצה. כסוגי ענני אבק והמוללה רבה
 שתה עלי, ואני מתרחס והולך, הולך ומתרחס. היכן
 הם אבי הנחל? היו ואינם! עזוב עזבתי את כולם
 מאחורי, אותם ואת עולמם הט הור ואת נחל מימיהם
 הזכרים ואת הפלאי היושב תמיד על שפת הנחל.
 פתאום זכרתי ונפשי יצאה: זה הכורד הפלאי אשר
 עזבתי על שפת הנחל — הלא אלו כיו אנוכי
 הוא! אני ולא אחר".

כשמשורר הלך עם חבריו לשכבה הנליונה עזב את
 השכבה הנסתרת. מאחורי הוא לא המירה, לא הצמי-
 תה לתוך השכבה העליונה, כי שתי השכבות שוכנות
 בו זו בצד זו, זו כנגד זו. אפשר שזוהי הטרנדית
 שבו והיא מסבירה כמה וכמה נילויים בחייו — אך
 האמת שגילה עם גילויים של רבדי המעמקים שבי-
 נפש, אמת שנאולה היא — היא כתר. ד. ש.